

Załącznik do uchwały nr ... Rady Ministrów
z dnia (poz.)

Program wieloletni na rzecz Osób Starszych
„AKTYWNI SENIORZY- ASY”
na lata 2026-2030

Spis treści

I. PODSTAWA OPRACOWANIA PROGRAMU	3
II. OCENA SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ W POLSCE	5
III. CEL PROGRAMU	11
IV. ADRESACI PROGRAMU	11
V. OBSZARY I PRIORYTETY DZIAŁAŃ UJĘTYCH W PROGRAMIE	12
VI. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU	13
VII. FINANSOWANIE PROGRAMU	23
VIII. NADZÓR NAD REALIZACJĄ PROGRAMU	25
IX. MIERNIKI	26

1. PODSTAWA OPRACOWANIA PROGRAMU

Sytuacja demograficzna w Polsce, a także dane statystyczne i prognozy GUS wskazują, że proces starzenia się ludności Polski ulega przyspieszeniu (zob. pkt II Ocena sytuacji demograficznej w Polsce). Procesy te związane są przede wszystkim z wydłużającym się czasem trwania życia i stanowią duże wyzwania społeczne w najbliższych latach nie tylko dla społeczeństwa, ale też dla polityki krajowej Rządu. Jednym z nich jest odpowiedzialne oraz holistyczne podejście do polityki senioralnej i wdrożenie programu, który zapewni osobom starszym aktywny udział w życiu społecznym, kulturalnym czy edukacyjnym, a także wpłynie na poprawę jakości życia osób starszych. W ostatnich latach realizowane były dwa programy rządowe wspierające aktywność społeczną osób starszych: pierwszy to program wieloletni na rzecz Osób Starszych Aktywni+ na lata 2021-2025 (dalej zwany „Programem Aktywni+”), który był kontynuacją rządowego programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 - ASOS, skierowany do organizacji pozarządowych, oraz drugi program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025, który pierwotnie był programem wieloletnim „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020, skierowany do jednostek samorządu terytorialnego (dalej zwanym „Programem Senior+”).

Na finansowanie Programu Aktywni+ z budżetu państwa przeznaczono łącznie 200 mln zł. W myśl kluczowych założeń programu, miał on na celu zwiększenie uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym poprzez wspieranie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe działające na rzecz seniorów.

Główne cele programu dotyczyły wzrostu zaangażowania osób starszych w aktywność społeczną i zagospodarowanie ich czasu wolnego, zwiększenia uczestnictwa seniorów w procesach partycypacyjnych w życiu publicznym, podnoszenia kompetencji cyfrowych seniorów oraz budowania pozytywnego wizerunku starości, starzenia się oraz rozwijania kompetencji społecznych w różnych grupach wiekowych.

Na finansowanie Programu Senior+ z budżetu państwa przeznaczono łącznie w ww. latach 300 mln zł. Celem strategicznym programu było zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym poprzez rozbudowę infrastruktury, wsparcie oraz zwiększenie miejsc w Dziennych Domach „Senior+” i Klubach „Senior+”. Cel operacyjny obejmował wsparcie dla osób nieaktywnych zawodowo powyżej 60. roku życia umożliwiając im korzystanie z oferty m.in. aktywizacyjnej, kulturalnej, edukacyjnej czy rekreacyjnej. Program wspierał finansowo samorządy w tworzeniu i utrzymaniu ośrodków wsparcia seniorów oraz rozwoju istniejącej infrastruktury.

Informacje zebrane na podstawie ewaluacji obu programów jednoznacznie wskazują, że są działania programowe są skutecznymi instrumentami wspierania aktywnego starzenia się oraz integracji społecznej. Oba odegrały istotną rolę w polityce senioralnej, wzmacniając aktywność, samodzielność i poczucie sprawczości osób starszych. W raporcie wskazano kierunki doskonalenia, w tym trzy kluczowe obszary wymagające usprawnień z perspektywy nowego programu: komunikację – czyli lepsze dotarcie z informacją do potencjalnych uczestników tj. osób starszych, dostępność terytorialną działań – zwłaszcza na terenach wiejskich, oraz dopasowanie oferty do zróżnicowanych lokalnie potrzeb seniorów.

W związku z zakończeniem obu programów, uwzględniając wnioski wskazane w raporcie z badania ewaluacyjnego oraz holistyczne podejście do polityki senioralnej, zaprojektowano nowy Program łączący idee obu programów – **program wieloletni na rzecz Osób Starszych „AKTYWNI SENIORZY -ASY” na lata 2026-2030.**

Program prezentuje komplementarne podejście do polityki senioralnej z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Program uwzględnia przede wszystkim różnorodny i lokalny charakter populacji osób starszych oraz wewnątrzpokoleniową integrację ww. grupy osób, mieszkających w różnych miejscach w Polsce, w tym na wsi. Akcentuje również problemy, którym należy przeciwdziałać, jak osamotnienie osób starszych.

Program opiera się na dwóch nowych, wzajemnie zintegrowanych (oddziałujących na siebie) założeniach:

- 1) różnorodności potrzeb społeczności lokalnych osób starszych,
- 2) wewnątrzpokoleniowej integracji osób starszych.

Powyższe założenia stanowią podstawę zintegrowanej odpowiedzi na potrzeby osób starszych, które różnią się skalą i możliwościami realizacji w zależności od regionu. Ich realizacja powinna być oparta na wzmocnieniu lokalnej integracji osób starszych i aktywizacji społecznej przede wszystkim na poziomie gmin, przy wsparciu i koordynacji działań ze strony administracji państwowej czy organizacji społecznych na poziomie województwa. Kluczowymi partnerami w realizacji założeń Programu będą również organizacje senioralne, które skupiają samych seniorów lub działają głównie na rzecz społeczności osób w wieku 60 lat i więcej w ujęciu ogólnopolskim. Wiele z tych organizacji posiada już wieloletni uznany dorobek w działaniach na rzecz osób starszych.

Podstawę prawną Programu stanowi uchwała Rady Ministrów wydana na podstawie art. 136 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r., poz. 1483.).

Realizowany jest na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2024 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214, 1302).

Na podstawie art. 25 ustawy o pomocy społecznej, Wojewodowie zlecać będą zadania z obszaru działań na rzecz osób starszych w ramach Programu podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r., poz. 1338.).

Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „AKTYWNI SENIORZY-ASY” na lata 2026-2030 wpisuje się w założenia dokumentu strategicznego pt. „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność” oraz ustawę z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1491, 1761, 1940).

W 2030 r. zakłada się ewaluację Programu, na podstawie jego realizacji w latach 2026-2030. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane do oceny oraz ewentualnej kontynuacji Programu.

II. OCENA SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ W POLSCE

Proces starzenia się społeczeństwa związany jest m.in. z wydłużającym się przeciętnym trwaniem życia¹, lepszą jakością i dostępnością do usług ochrony zdrowia, zmiany modelu rodziny i utrzymującego się niskiego poziomu wskaźnika dzietności², który nie gwarantuje zastępowalności pokoleń. Efektem tych zjawisk jest stały przyrost liczby osób starszych w społeczeństwie oraz zwiększenie ich udziału w populacji. Proces ten potwierdzają wyniki Prognozy ludności do 2050 r., przygotowanej przez Główny Urząd Statystyczny³.

Na koniec 2024 r. liczba ludności Polski wyniosła niespełna 37,5 mln osób. Blisko 10 mln osób stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej, co odpowiadało 26,6% ludności Polski.

W 2012 r. populacja tej grupy osób wyniosła nieco powyżej 8 mln osób i stanowiła 20,9% ludności ogółem. Natomiast na początku lat 90. ubiegłego wieku było to 5,6 mln tj. ok. 15% ludności Polski⁴.

Proces starzenia się ludności w Polsce w najbliższych latach będzie nabierał tempa. Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2050 ma wzrosnąć z obecnych blisko 10 mln do 12,4 mln i będzie stanowić około 40% ogółu ludności Polski⁵. Natomiast liczba osób w wieku 85 i więcej lat podwoi się – wzrośnie z 0,84 mln do 1,7 mln osób, a zatem o ponad 100%.⁶

¹ Korzystne zmiany obserwowane są we wszystkich grupach wieku. W Polsce w 2018 r. mężczyzna w wieku 60 lat miał przed sobą jeszcze – średnio – nieco ponad 19 lat życia, zaś kobieta w tym wieku ponad 24 lata, czyli o 4-5 lat więcej niż w 1991 r.

² W 2017 r. wskaźnik dzietności kobiet wyniósł 1,45.

³ GUS, Prognoza ludności na lata 2023–2060, Warszawa 2023

⁴ GUS, Bank danych lokalnych, ludność wg grup wieku i płci

⁵ GUS, Prognoza ludności na lata 2023–2060, Warszawa 2023

⁶ Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 roku. Analizy statystyczne, GUS - Urząd Statystyczny w Białymstoku, Warszawa, Białystok 2024, str. 10.

W 2024 roku w subpopulacji osób starszych najliczniejszą grupę osób starszych stanowią osoby w wieku 65-69 lat. Ich odsetek w 2024 r. wyniósł 25,1%. Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły osoby w wieku 60-64 lata, osiągając poziom 22,6%. Nieco mniej liczną, ale rosnącą w ostatnich latach jest grupa osób w wieku 70-74 lata. W 2024 r. w stosunku do roku poprzedniego liczba osób w tym wieku wzrosła o 2,2% , a ich udział w populacji osób starszych osiągnął poziom 21,6%.

W 2024 r. w populacji osób starszych większość stanowiły kobiety (58,0%). Na 100 mężczyzn przypadało ich 138 (dla ludności Polski wskaźnik feminizacji wyniósł 107). Przewaga liczebna kobiet wzrasta wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wieku, np. w grupie wieku 60-64 lata kobiety w 2024 r. stanowiły 52,6% ogółu osób starszych (współczynnik feminizacji 111), podczas gdy wśród osób w wieku 85 lat i więcej kobiety stanowiły 71,9% (współczynnik feminizacji 256).

Całkowity współczynnik obciążenia demograficznego⁷ wzrośnie od wartości 42 osoby w 2013 r. do 81 osób w 2050 r. (87 w miastach i 75 na wsi).⁸

Według danych GUS, w 2024 r. przeciętny czas trwania życia mężczyzn zamieszkałych w miastach wynosił 75,07 lat i był o 0,4 roku dłuższy niż dla mężczyzn zamieszkałych na wsiach. Przeciętny czas trwania życia kobiet wynosił z kolei 81,7 lat⁹.

Od 2000 roku przeciętny dalszy czas trwania życia w odniesieniu zarówno do mężczyzn, jak i do kobiet wzrósł o około 4 lata. Po 60 roku życia mężczyźni w Polsce mają przed sobą przeciętnie 19,1 lat życia, a kobiety 24,2 lata. Oznacza to, że około jedna czwarta życia Polaków przypada na okres, który Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) określa mianem wczesnej (60-75 lat) i późnej (75-90 lat) starości.

Na poprawę jakości życia seniorów wpływa możliwość uczestniczenia w życiu społecznym. Wyjście z domu, udział w aktywnościach, rozwijanie zainteresowań z jednej strony sprzyjają integracji, z drugiej – pomagają w zachowaniu zdrowia, kondycji psychicznej i sprawności intelektualnej.

Inicjatywą znaną i cenioną od lat¹⁰, skierowaną do osób po 50. roku życia, które zakończyły aktywność zawodową, są Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW). Obecnie w Polsce funkcjonuje

⁷ Całkowity współczynnik obciążenia demograficznego oznacza liczbę dzieci (0-14 lat) i starszych (65 lat i więcej) przypadającą na 100 osób w wieku 15-64 lat. Współczynnik składa się z dwóch mierników: współczynnika obciążenia demograficznego dziećmi oraz współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, które w liczniku mają odpowiednio liczbę dzieci 0-14 lat lub osób starszych 65 i więcej. [cyt. za: Prognoza ludności na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2015, s. 139]

⁸ Prognoza ludności na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2015, s. 140.

⁹ Tablice trwania życia, GUS, Warszawa 2019 oraz Polska w liczbach 2019, GUS, Warszawa 2019

¹⁰ Uniwersytety Trzeciego Wieku w 2025 r. w Polsce obchodzą swoje 50-lecie.

ok. 707 UTW¹¹, a w oferowanych zajęciach uczestniczy ok. 100 tys. osób.¹² W roku akademickim 2021/22 w badaniu statystycznym przeprowadzonym przez GUS wzięły udział 552 uniwersytety trzeciego wieku (UTW), do których łącznie uczęszczało ponad 86 tys. osób. Osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły blisko 93% słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku. Najliczniejszą grupę uczestników UTW tworzyli seniorzy w wieku 70–79 lat (41,9%), nieco niższy udział miały osoby w grupie wieku 60–69 lat (41,0%). Prawie co dziesiąty słuchacz to osoba w wieku 80 lat i więcej.

Słuchaczami były głównie kobiety (83,8%), osoby w wieku 60–79 lat (82,9%), z wykształceniem średnim (48,9%) i mające status emeryta (88,6%).¹³

UTW umożliwiają dostęp do wiedzy osobom starszym, a nauka przybiera różne formy: od wykładów po kursy i warsztaty. Nacisk kładziony jest na dobrostan psychiczny, a także na kondycję fizyczną seniorów. Oferta edukacyjna zawiera również kursy językowe czy komputerowe. Seniorzy mogą uczęszczać w cyklach semestralnych lub w kursach trwających krócej, np. jeden semestr.

Na poziomie gmin, powiatów czy województw funkcjonują rady seniorów¹⁴. Rady seniorów są podmiotami o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym. Głównym celem ich działania jest integracja, wspieranie i reprezentowanie środowisk seniorów poprzez współpracę z władzami gminy, przedstawianie propozycji zadań i działań na rzecz seniorów, wydawanie opinii i formułowanie wniosków służących rozwojowi działalności samorządu terytorialnego na rzecz seniorów, zgłaszanie uwag do aktów prawa miejscowego, wspieranie wszelkich form aktywności seniorów, działania na rzecz umacniania międzypokoleniowych więzi społecznych oraz upowszechnianie wiedzy o potrzebach, prawach i możliwościach osób starszych. Pod koniec 2024 r. w kraju funkcjonowało 498 gminnych rad seniorów¹⁵. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę gmin w Polsce (2 477 gmin w 2024 roku) wynika, że gminne rady seniorów występowały w ponad 20% gmin.¹⁶ To zwiększenie liczby gminnych rad seniorów w stosunku do 2018 roku – wówczas w Polsce funkcjonowało ich 338 (dane na 31 grudnia 2018 r.). Z kolei w 2016 r. było ich zaledwie 197.

¹¹ Badanie przeprowadzone przez Fundację Ogólnopolskie Porozumienie UTW

¹² <https://www.cowzdrowiu.pl/aktualnosci/post/uniwersytety-trzeciego-wieku-na-strazy-zdrowia-seniorow> [14.11.2025]

¹³ Uniwersytety trzeciego wieku w Polsce w roku akademickim 2021/2022, GUS, Warszawa, Gdańsk 2023, s. 9.

¹⁴ Rady seniorów funkcjonują na podstawie art. 5c ustawy o samorządzie gminnym.

¹⁵ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2024 r., Warszawa 2025, s. 57.

¹⁶ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2024 r., Warszawa 2025, s. 58.

Wolontariat odgrywa ważną rolę w aktywizacji społecznej osób starszych. Możliwość pomocy innym pozwala na poczuć się potrzebnym i mobilizuje do podejmowania działań. Wolontariat pomaga osobom starszym w nawiązywaniu nowych znajomości i zdobywaniu nowych kompetencji. Dzięki pomocy innym, seniorzy mogą poczuć się częścią większej społeczności, co pozytywnie wpływa na ich dobrostan psychiczny. Wolontariat to także doskonały sposób na utrzymanie aktywności fizycznej. W pierwszym kwartale 2022 r.¹⁷ 30,7% mieszkańców Polski w wieku 60-64 lata przynajmniej raz świadczyło wolontariat w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie. W grupie wieku 65-89 lat odsetek wolontariuszy wyniósł 20,3%. Osoby w wieku 60-89 lat stanowiły łącznie nieco ponad jedną czwartą wszystkich wolontariuszy działających w Polsce.

Zaangażowanie w wolontariat było wyższe wśród kobiet niż wśród mężczyzn. W grupie wieku 60-64 lata przewaga kobiet nad mężczyznami zaangażowanymi w wolontariat wyniosła 5,3 p. proc. (33,2% kobiet i 27,9% mężczyzn świadczyło wolontariat). Wśród osób w wieku 65-89 lat różnica była mniejsza i wyniosła 1,4 p. proc. (20,9% kobiet wobec 19,5% mężczyzn).

Włączanie w życie kulturalne odgrywa istotną rolę w aktywizacji seniorów. Pozwala na rozwijanie zainteresowań i poszerzanie wiedzy, a także na pielęgnowanie lokalnej tradycji. Uczestnictwo w kulturze może przybierać różne formy np. uczestnictwo w wystawach, pokazach, wykładach, itp. Korzystanie z dobrodziejstw kultury sprzyja integracji społecznej, buduje poczucie własnej wartości i twórczego spełnienia. Uważliwia i pozytywnie wpływa na dobrostan psychiczny osób starszych.

Osoby starsze chętne do zdobycia nowej wiedzy i umiejętności wybierają formy aktywności zwykle związane z ich miejscem zamieszkania. Mieszkańcy miast, zwłaszcza większych, częściej angażują się w działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku czy wolontariat, natomiast mieszkańcy wsi decydują się np. na członkostwo w kołach gospodyń wiejskich czy zespołach ludowych. Z danych GUS wynika, że aktywny udział osób w wieku 60 lat lub więcej odnotowano w ramach działalności różnorodnych kół zainteresowań, klubów i sekcji w instytucjach kultury. Osoby starsze liczyły ponad 20% uczestników tych stałych form działalności.¹⁸

¹⁷ Do przygotowania opracowania zostały wykorzystane najnowsze, dostępne wyniki badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny. Odwołanie do ubiegłych lat wynika z faktu, że niektóre badania, ze względu na ich częstotliwość są publikowane w cyklu kilkuletnim.

¹⁸ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2024 r., Warszawa 2025, s. 55-57.

Badanie ewaluacyjne z realizacji programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 oraz programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021-2025 przeprowadzone w 2025 roku wskazuje następujące rezultaty programów:

- 1) trafność działań programu w kontekście potrzeb osób starszych;
- 2) trafność oraz użyteczność działań realizowanych w ramach programów;
- 3) wysoki stopień realizacji zakładanych celów oraz wysoka skuteczność programów;
- 4) efekty społeczne w wymiarze działań lokalnych i instytucjonalnych;
- 5) trwałość efektów utrzymujących się po zakończeniu realizacji programów;
- 6) efekty jednostkowe w wymiarze postaw osób starszych – najlepiej oceniane działania w ramach programów były związane z integracją, a ich głównym atutem była możliwość poznawania nowych osób i nawiązywania bliższych relacji. Przykładowe aktywności obejmowały zajęcia gimnastyczne, wyjazdy krajoznawcze, pikniki, wspólne wyjścia do teatru, warsztaty artystyczne, a także spotkania grupowe, które łączyły aspekt społeczny z możliwością aktywnego spędzania czasu. Seniorzy podkreślali również znaczenie aktywności, które odpowiadały ich indywidualnym pasjom i zainteresowaniom. Największą wartość miały te aktywności, które łączyły aspekt społeczny, rozwojowy i zdrowotny. Integracja, rozwijanie pasji i możliwość ruchu wśród rówieśników tworzyły spójny efekt, który wzmacniał poczucie własnej wartości, poprawiał kondycję i sprzyjał aktywności społecznej osób starszych. Powiększanie się zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych osób starszych – zdobyta wiedza przyczyniała się również do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa w sytuacjach, które dotychczas mogły budzić lęk. Silnym wyróżnikiem działań w ramach Programu Senior+ był wymiar międzypokoleniowy. W wielu wypowiedziach pojawiał się motyw współpracy ośrodków z placówkami edukacyjnymi, dziećmi i młodzieżą. Tego typu działania pozwalały na wymianę wiedzy i budowanie lokalnego kapitału społecznego.

W zakresie Programu Aktywni+ badanie ewaluacyjne wskazało na potrzebę:

- 1) finansowania projektów w cyklu wieloletnim;
- 2) posiadania własnej lokalnej przestrzeni dla seniorów, która zapewniałaby ciągłość spotkań, budowanie relacji i umożliwia samodzielne inicjatywy. Brak stałego miejsca, jak Klub „Senior+” czy centrum aktywności, powoduje zależność od instytucji zewnętrznych, utrudnia organizację warsztatów, spotkań czy działań integracyjnych. Uczestnicy podkreślają, że przestrzeń taka ma znaczenie nie tylko logistyczne, ale też symboliczne, sprzyja odpowiedzialności, współdecydowaniu i poczuciu „bycia u siebie”;

- 3) łączenia aktywizacji społecznej z elementami wsparcia socjalnego i opiekuńczego. Seniorzy oczekują, że programy nie będą wyłącznie animować aktywności, lecz także reagować na podstawowe potrzeby – jak posiłki, paczki świąteczne, czy możliwość przejścia do form bardziej opiekuńczych, przy pogarszającym się stanie zdrowia. Rekomenduje się więc model hybrydowy, w którym aktywizacja współistnieje z troską o kondycję fizyczną, psychiczną i materialną, a także lepszą współpracę między instytucjami społecznymi i zdrowotnymi;
- 4) większego nacisku na zdrowie – w tym zajęcia ruchowe, gimnastykę, profilaktykę zdrowotną i wsparcie psychiczne. Respondenci sugerowali, że aktywizacja powinna iść w parze z troską o kondycję fizyczną i psychiczną uczestników;
- 5) zmniejszenia biurokracji, uproszczenia rozliczeń i większej elastyczności budżetowej przy realizacji programu;
- 6) wzmocnienie współpracy lokalnej, między organizacjami, samorządami, kołami gospodyń, ośrodkami pomocy społecznej oraz biznesem;
- 7) wydzielenia osi konkursu przeznaczonych określonym organizacjom (np. młodym organizacjom, Uniwersytetowi Trzeciego Wieku);
- 8) stworzenia możliwości dofinansowania gminnych rad seniorów (np. przez grupy inicjatywne) – ciała doradczo-opiniujące nie mają możliwości pozyskania dodatkowych środków, przez co utrudnione jest realizowanie działań dodatkowych. Proponowanym rozwiązaniem jest korzystanie z „instytucji” patrona, którym mogłaby być gmina, co umożliwiłoby pozyskanie środków jednostkom, które nie posiadają osobowości prawnej;
- 9) egzekwowania od organizacji działań adekwatnych do lokalnych potrzeb (w rozumieniu priorytetów rozwojowych danej gminy, zdiagnozowanych problemów). Realizacja mogłaby polegać na współpracy NGO z JST w ramach uspołnienienia zadań i celów. Tego rodzaju partnerstwo mogłoby być dodatkowo punktowane.

W ramach Programu Senior+ badanie ewaluacyjne wskazało następujące propozycje zmian:

- 1) zwiększenie kwoty dotacji,
- 2) elastyczne przesuwanie środków w zależności od potrzeb placówek i beneficjentów ostatecznych,
- 3) rozszerzenie kosztów kwalifikowanych, m.in. o sprzęt, meble, materiały edukacyjne,
- 4) wydłużenie okresu finansowania, związane z odejściem od corocznych konkursów,
- 5) rezygnacja z wywiadów środowiskowych w naborach do Klubów „Senior+”,
- 6) zbyt mała liczba miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+” w stosunku do liczby osób oczekujących,

- 7) obniżenie progu frekwencyjnego z obecnych 70% na niższy.

Wyniki badania ewaluacyjnego jednoznacznie wskazują, że oba programy pełnią istotną funkcję w procesie aktywizacji społecznej seniorów. Programy przynoszą wyraźne korzyści w zakresie aktywizacji społecznej i poprawy jakości życia uczestników. Działania edukacyjne, rozwijające kompetencje i budujące relacje społeczne są oceniane jako najbardziej wartościowe.

Wypowiedzi beneficjentów wskazują, że uczestnictwo w zajęciach, warsztatach czy wydarzeniach kulturalnych pozwala im nie tylko zdobywać nowe umiejętności, lecz przede wszystkim nawiązywać kontakty, poczuć się potrzebnymi i sprawczymi. Programy te mają zatem wymierny efekt psychologiczny i społeczny, przeciwdziałają samotności, zwiększają pewność siebie i wzmacniają integrację wewnątrzpokoleniową.

Wyniki badania ewaluacyjnego wskazują również na potrzebę kontynuacji programu. Z uwagi na obecną i prognozowaną sytuację demograficzną kraju, zapotrzebowanie na miejsca i usługi dla seniorów będzie rosnąć. Konieczne jest zatem wprowadzenie programu, który pozwoli na wsparcie samorządów i organizacji pozarządowych w realizacji tych działań.

III. CEL PROGRAMU

Celem strategicznym Programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych poprzez ich aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i edukację.

Cel strategiczny będzie realizowany przez cele szczegółowe:

- 1) rozwój warunków do aktywnego starzenia się społeczeństwa i zdrowego stylu życia osób starszych,
- 2) rozwój lokalnych stacjonarnych form wsparcia dziennego,
- 3) zwiększenie oferty działań w zakresie aktywności edukacyjnej osób starszych,
- 4) zwiększenie liczby działań wewnątrzpokoleniowych,
- 5) zwiększenie samoorganizacji środowiska osób starszych w życiu publicznym i przeciwdziałanie osamotnieniu osób starszych,
- 6) rozwój wolontariatu wśród osób starszych,
- 7) zwiększenie innowacyjnych rozwiązań na rzecz osób starszych w ujęciu ogólnopolskim.

IV. ADRESACI PROGRAMU

Ostatecznymi Beneficjentami dofinansowanych projektów będą:

- 1) osoby starsze, zgodnie z definicją z ustawy o osobach starszych, czyli osoby w wieku 60 i więcej lat;
- 2) opiekunowie osób starszych.

Pośrednimi beneficjentami będą także m.in.:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- 3) Uniwersytety Trzeciego Wieku;
- 4) Rady Seniorów;
- 5) administracja rządowa;
- 6) osoby działające na rzecz administracji rządowej (audytorzy, oceniający wnioski).

V. OBSZARY I PRIORYTETY DZIAŁAŃ UJĘTYCH W PROGRAMIE

W Programie przewidziano 5 priorytetowych obszarów działań.

Priorytet I. Rozwój strategicznych koncepcji w zakresie polityki senioralnej

Priorytet II. Edukacja osób starszych

Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych

Priorytet IV. Integracja wewnątrzpokoleniowa

Priorytet V. Rozwój dziennych form wsparcia

Priorytet I. Rozwój strategicznych koncepcji w zakresie polityki senioralnej

Priorytet ten ma na celu wspieranie projektowania i tworzenia innowacyjnych koncepcji w zakresie polityki senioralnej oraz kreowanie uniwersalnych rozwiązań na rzecz osób starszych o zasięgu ogólnokrajowym.

Priorytet II. Edukacja osób starszych

Priorytet ten obejmuje działania na rzecz rozwoju Uniwersytetów Trzeciego Wieku w zakresie aktywności społecznej osób starszych, uwzględniając różne dziedziny i formy edukacji, które pozwalają na aktywne włączenie się w życie społeczności lokalnych osób starszych oraz promowanie wolontariatu.

Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych

Priorytet ten zakłada wsparcie samoorganizowania się środowisk osób starszych w celu

zwiększenia ich udziału w życiu społecznym, w tym oddziaływanie na sprawy publiczne. Pomaga tworzyć warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. Wspiera działania na rzecz osób osamotnionych, w szczególności animuje ich do udziału w życiu społecznym.

Priorytet IV. Integracja wewnątrzpokoleniowa

Priorytet ten zakłada rozwój różnych form aktywności osób starszych, w tym wolontariat osób starszych, aktywność fizyczną, zajęcia w obszarze kultury przy zaangażowaniu różnych pokoleń i zdrowy styl życia. Przez dialog wewnątrzpokoleniowy działania będą sprzyjały rozwojowi umiejętności osób starszych.

Priorytet V. Rozwój dziennych form wsparcia

Priorytet ten obejmuje działania służące rozwojowi różnych form wsparcia dziennego, w szczególności wsparcie funkcjonowania (utrzymania) i wyposażenia istniejących ośrodków wsparcia działających w formie dziennych domów pobytu i klubów samopomocy, powstałych w ramach Programów Senior-Wigor i Senior+. W obu ww. przypadkach ważnym działaniem jest wsparcie seniorów, ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania chorobom otępiennym.

VI. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

W Programie przewidziano realizację 5 Priorytetów. Każde działanie w ramach priorytetów będzie realizowane z zachowaniem dostępności, zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami¹⁹.

Priorytet I jest realizowany przez organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych. Priorytet jest skierowany do organizacji pozarządowych.

Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych decyduje w drodze konkursu o podziale środków w ramach tego priorytetu. Dysponentem środków jest Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, który przekazuje środki pieniężne beneficjentom na podstawie umów zawartych z uprawnionymi podmiotami.

Konkurs skierowany jest do organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie:

¹⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1411

- 1) przyznawanie dotacji dla organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie odbywa się w trybie otwartego konkursu ofert;
 - 2) oferty składane są do urzędu obsługującego organ, o którym mowa w art. 6. ust. 2 ustawy o osobach starszych;
 - 3) oferta składana jest zgodnie ze wzorem oferty, stanowiącym załącznik do ogłoszenia oraz warunkami zawartymi w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie;
 - 4) postępowanie konkursowe odbywa się przy uwzględnieniu zasad określonych w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie;
 - 5) złożenie oferty nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.
- W ramach poszczególnych edycji Programu organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, wskaże priorytetowe kryteria oceny, w tym oceny strategicznej.

Wartość dotacji przyznanej w ramach ogłaszanych edycji otwartego konkursu wyniesie **od 100 tys. zł do 250 tys. zł**. Jednocześnie, podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji w ramach Programu będą zobowiązane do przedstawienia wkładu własnego w wysokości minimum **20% wartości dotacji**. Za wkład własny uznaje się wkład pieniężny oraz wkład osobowy.

Priorytet II jest realizowany przez Wojewodów, którzy w drodze konkursu dla organizacji pozarządowych, decydują o podziale środków w ramach tych priorytetów.

Konkurs skierowany jest do organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie:

- 1) przyznawanie dotacji dla organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie odbywa się w trybie otwartego konkursu ofert;
- 2) oferty składane są do wojewodów;
- 3) oferta składana jest zgodnie ze wzorem oferty, stanowiącym załącznik do ogłoszenia oraz warunkami zawartymi w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie;
- 4) postępowanie konkursowe odbywa się przy uwzględnieniu zasad określonych w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie.

Złożenie oferty nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.

Wartość dotacji przyznanej w ramach kolejnych ogłaszanych edycji otwartego konkursu wyniesie w każdym z priorytetów **od 20 tys. zł do 70 tys. zł**. Jednocześnie, podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji w ramach Programu będą zobowiązane do przedstawienia wkładu

własnego w wysokości minimum **10% wartości dotacji**. Za wkład własny uznaje się wkład pieniężny oraz wkład osobowy.

Priorytet III jest realizowany przez organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, przy udziale wojewodów.

1. O dotację na realizację zadań realizowanych w ramach priorytetu mogą ubiegać się jednostki samorządu szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego.
2. Oferta składana jest do właściwego urzędu wojewódzkiego, w sposób określony w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie.
3. Wsparcie finansowe w ramach Priorytetu jest przeznaczone dla jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu gmin, powiatów i województw, przy których została powołana i funkcjonuje rada seniorów.
4. Pomoc finansowa może wynieść do 80% kosztów kwalifikowalnych zadania, ale nie może przekroczyć kwoty 20 000 zł.
5. Minimalna procentowa wartość wkładu własnego Beneficjenta po udzieleniu pomocy finansowej musi wynieść nie mniej niż 20% wartości kosztów kwalifikowalnych zadania.
6. Program zakłada dwa źródła finansowania – dotację z Programu oraz środki własne jednostki samorządu uczestniczącej w Programie.
7. Złożenie oferty nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.
8. Wojewodowie, po dokonaniu oceny ofert, prześlą do urzędu obsługującego organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, uporządkowane zestawienia ofert zakwalifikowanych do dofinansowania, w terminie i na zasadach określonych w ogłoszeniu konkursowym.
9. Osoby dokonujące oceny formalnej i merytorycznej ofert są zobowiązane do złożenia deklaracji bezstronności w stosunku do podmiotów, których oferty oceniały.
10. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, w trakcie rozpatrywania ofert zakwalifikowanych do Programu przez wojewodów, może zażądać od wojewodów dodatkowych wyjaśnień oraz przekazania dokumentacji. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może odrzucić ofertę z postępowania ze względów formalnych lub merytorycznych, zawiadamiając wojewodę o przyczynie odrzucenia oferty.
11. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych dokonuje wyboru ofert na podstawie ocen ofert przeprowadzonych przez wojewodów, wskazując wysokość przyznanej dotacji. W przypadku gdy kwota zapotrzebowania na dotację w ofertach zakwalifikowanych przez wojewodów przekroczy kwotę dostępnego limitu dotacji lub

dostępnych środków, organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych może dokonać rozstrzygnięcia:

- 1) o przyznaniu dotacji w ramach dostępnych środków najwyżej ocenionym merytorycznie ofertom lub
 - 2) o przyznaniu dotacji w ramach dostępnych środków najwyżej ocenionym merytorycznie ofertom przy jednoczesnym proporcjonalnym zmniejszeniu kwoty przyznanej dotacji, uwzględniając racjonalne rozłożenie środków na województwa.
12. W przypadku równej liczby punktów dla ofert znajdujących się na pozycji granicznej o przyznaniu dotacji decyduje organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, uwzględniając udział % osób starszych w populacji gminy, powiatu lub województwa.
13. Kwota przyznanej dotacji może być niższa od wskazanej w ofercie.
14. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, w uzasadnionych przypadkach może zmniejszyć kwotę dotacji planowanej na realizację zadania, w szczególności w sytuacji ograniczenia kwoty środków w ustawie budżetowej na realizację tego zadania w danym roku.
15. W przypadku rezygnacji lub zwrotu środków przez podmioty, które otrzymały dofinansowanie, organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może przyznać lub zwiększyć przyznane środki innym podmiotom, które złożyły formalnie pozytywnie ocenione oferty, nie więcej niż do poziomu wnioskowanego dofinansowania. Wojewoda jest zobowiązany do niezwłocznego poinformowania organu, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, o rezygnacji lub zwrocie środków przez podmioty, które otrzymały dofinansowanie.

Priorytet IV jest realizowany przez Wojewodów, którzy w drodze konkursu decydują o podziale środków w ramach tego priorytetu.

Konkurs skierowany jest do organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie:

- 1) przyznawanie dotacji dla organizacji, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie odbywa się w trybie otwartego konkursu ofert;
- 2) oferty składane są do wojewodów;
- 3) oferty składane są zgodnie ze wzorem oferty, stanowiącym załącznik do ogłoszenia oraz warunkami zawartymi w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie;

- 4) postępowanie konkursowe odbywa się przy uwzględnieniu zasad określonych w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie.

Złożenie oferty nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.

Wartość dotacji przyznanej w ramach kolejnych ogłaszanych edycji otwartego konkursu wyniesie w każdym z priorytetów **od 20 tys. zł do 50 tys. zł**. Jednocześnie, podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji w ramach Programu będą zobowiązane do przedstawienia wkładu własnego w wysokości minimum **10% wartości dotacji**. Za wkład własny uznaje się wkład pieniężny oraz wkład osobowy.

Priorytet V jest realizowany przez organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, przy udziale wojewodów.

O dotację na realizację zadań realizowanych w ramach priorytetu mogą ubiegać się jednostki samorządu szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego.

Oferta składana jest do właściwego urzędu wojewódzkiego, w sposób określony w ogłoszeniu o konkursie i w regulaminie.

1. Program w module I polega na wsparciu tworzenia i funkcjonowania ośrodków wsparcia, tj. Dziennych Domów „Aktywny Senior” i Klubów „Aktywny Senior” przez jednostki samorządu terytorialnego, których strategie rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych, lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu.
2. Jednostki samorządu, zgodnie z art. 25 ust. 1 i 5 ustawy o pomocy społecznej, mogą zlecić realizację zadania w ramach Programu podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
3. Jednostki samorządu mogą także realizować zadanie w partnerstwie z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
4. Program umożliwia udzielenie wsparcia seniorom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+.
5. Zasady funkcjonowania ośrodków oraz tryb kwalifikowania osób do uczestnictwa w działaniach realizowanych przez ośrodki, są określone w ustawie o pomocy społecznej.
6. Wymagana dokumentacja (do złożenia oferty wymagane jest załączenie skanów dokumentów):
 - prawidłowo i kompletnie wypełniony formularz oferty, podpisany przez osoby uprawnione do reprezentowania podmiotu składającego ofertę,
 - uchwała odpowiednio rady gminy/ rady powiatu/ sejmiku województwa o utworzeniu ośrodka, obowiązuje w przypadku ofert składanych w ramach modułu II,

- w przypadku oferty, w ramach której przewidywana jest inwestycja budowlana (moduł 1), należy dołączyć do oferty program inwestycji w zakresie określonym w § 6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa.

W ramach Programu jednostki samorządu, w trybie otwartego konkursu ofert, mogą ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- 1) **moduł 1** – jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie i/lub wyposażenie ośrodka wsparcia w wysokości do 80% całkowitego kosztu realizacji zadania. Dofinansowanie nie może być wyższe niż 400 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Aktywny Senior” oraz 200 tys. zł w przypadku Klubu „Aktywny Senior”.
W przypadku, gdy budynek nie jest własnością jednostki samorządu terytorialnego, dofinansowanie w ramach modułu 1 Programu przysługuje jedynie na wyposażenie ośrodka wsparcia.
- 2) **moduł 2** – zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia, utworzonych w ramach modułu 1. Dofinansowaniu z budżetu państwa mogą podlegać działania związane z całorocznym bieżącym utrzymaniem ośrodka wsparcia. Kwota dofinansowania na bieżącą działalność ośrodków wsparcia, uruchomionych w ramach Programu w 2026 r. wynosi na utrzymanie jednego miejsca nie więcej niż 400 zł miesięcznie w Dziennym Domu „Aktywny Senior” oraz nie więcej niż 200 zł miesięcznie w Klubie „Aktywny Senior”.
Od w 2027 r. kwota dofinansowania wynosi na utrzymanie jednego miejsca nie więcej niż 500 zł miesięcznie w Dziennym Domu „Aktywny Senior” oraz nie więcej niż 300 zł miesięcznie w Klubie „Aktywny Senior”.
Dotacja nie może stanowić więcej niż 50% całkowitego kosztu realizacji zadania.
- 3) Uprawnionymi podmiotami, które mogą ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia (moduł 2), są jednostki samorządu, które utworzyły Dienne Domy „Senior-WIGOR” na podstawie umów dotacyjnych zawartych w latach 2015–2016 oraz Dienne Domy „Senior+” i Kluby „Senior+” – na podstawie umów dotacyjnych zawartych w latach 2017-2025, w ramach modułu 1 programu wieloletniego „Senior+” w latach 2015–2025.
- 4) W ośrodkach wsparcia uruchamianych w ramach Programu nie mogą być tworzone miejsca całodobowego pobytu.
- 5) Program zakłada dwa źródła finansowania – dotację z Programu oraz środki własne jednostki samorządu uczestniczącej w Programie.

- 6) Jako środki własne jednostki samorządu mogą uwzględniać środki pozyskane ze środków europejskich. Jednostka samorządu uwzględnia w ofercie na realizację zadania publicznego komplementarność ze strategią polityki społecznej dla właściwego województwa.
- 7) Jednostki samorządu są zobowiązane do wykazania utrzymania trwałości realizacji zadania przez okres co najmniej 3 lat od dnia następującego po dniu zakończenia realizacji zadania w ramach Programu (ostatniego modułu). Trwałość realizacji zadania oznacza utrzymanie funkcjonowania ośrodka wsparcia „Aktywny Senior” oraz utrzymania w nim liczby miejsc, nie mniejszej niż zadeklarowanej w ramach realizacji Programu. W tym czasie jednostka samorządu jest zobowiązana do przedstawiania corocznych sprawozdań z kontynuacji realizacji zadania publicznego właściwemu wojewodzie.

- 8) Działalność bieżąca Dziennego Domu „Aktywny Senior” polegać będzie na realizacji podstawowych usług mających na celu udzielanie pomocy w czynnościach dnia codziennego, na zapewnieniu minimum jednego posiłku, w szczególności gorącego oraz innych usług wspomagających, dostosowanych do potrzeb seniorów.

Dzienny Dom „Aktywny Senior” powinien zapewniać co najmniej 8-godzinną ofertę usług w dniach od poniedziałku do piątku (40 godzin tygodniowo).

Podstawowy zakres usług świadczonych przez Dzienny Dom „Aktywny Senior” obejmuje usługi:

- socjalne, w tym gorący posiłek,
- edukacyjne,
- kulturalno-oświatowe,
- aktywności ruchowej lub kinezyterapii,
- sportowo-rekreacyjne,
- aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy),
- terapii zajęciowej.

Dzienny Dom „Aktywny Senior” we współpracy z innymi instytucjami i organizacjami może rozszerzyć ofertę na usługi świadczone poza swoją siedzibą.

- 9) Działalność Klubu „Aktywny Senior” polega na motywowaniu seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych. Klub „Aktywny Senior” powinien zapewniać co najmniej 20-godzinną ofertę usług tygodniowo.
- 10) Zasoby rzeczowe, kadrowe oraz zakres oferty w ośrodkach wsparcia „Aktywny Senior” stanowią integralną część oceny oferty składanej przez jednostki samorządu w konkursie.
- 11) Złożenie oferty nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.

- 12) Wojewoda może ogłosić na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego, w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia konkursu, wzór formularza programu inwestycji (obowiązujący w przypadku ofert składanych w danym województwie w module 1) oraz konieczność załączenia do oferty kalkulacji kosztów w układzie paragrafowym; oświadczenie o kwalifikowalności VAT; umowę o partnerstwie, w przypadku składania oferty w partnerstwie z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- 13) Wojewodowie, po dokonaniu oceny ofert, prześlą do urzędu obsługującego organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, uporządkowane zestawienia ofert zakwalifikowanych w module 1 i module 2 Programu, w terminie i na zasadach określonych w ogłoszeniu konkursowym.
- 14) Osoby dokonujące oceny formalnej i merytorycznej ofert są zobowiązane do złożenia deklaracji bezstronności w stosunku do podmiotów, których oferty oceniały.
- 15) Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, w trakcie rozpatrywania ofert zakwalifikowanych do Programu przez wojewodów, może zażądać od wojewodów dodatkowych wyjaśnień oraz przekazania dokumentacji. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może odrzucić ofertę z postępowania ze względów formalnych lub merytorycznych, zawiadamiając wojewodę o przyczynie odrzucenia oferty.
- 16) Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych dokonuje wyboru ofert na podstawie ocen ofert przeprowadzonych przez wojewodów, wskazując wysokość przyznanej dotacji. W przypadku gdy kwota zapotrzebowania na dotację w ofertach zakwalifikowanych przez wojewodów przekroczy kwotę dostępnego limitu dotacji lub dostępnych środków, organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych może dokonać rozstrzygnięcia:
 - 1) o przyznaniu dotacji w ramach dostępnych środków najwyżej ocenionym merytorycznie ofertom lub
 - 2) o przyznaniu dotacji w ramach dostępnych środków najwyżej ocenionym merytorycznie ofertom przy jednoczesnym proporcjonalnym zmniejszeniu kwoty przyznanej dotacji.
- 17) W przypadku równej liczby punktów dla ofert znajdujących się na pozycji granicznej o przyznaniu dotacji decyduje organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, uwzględniając liczbę ośrodków wsparcia dla seniorów funkcjonujących w danym województwie.
- 18) Kwota przyznanej dotacji może być niższa od wskazanej w ofercie.
- 19) Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, w uzasadnionych przypadkach może zmniejszyć kwotę dotacji planowanej na realizację zadania,

w szczególności w sytuacji ograniczenia kwoty środków w ustawie budżetowej na realizację tego zadania w danym roku.

- 20) W przypadku rezygnacji lub zwrotu środków przez podmioty, które otrzymały dofinansowanie, organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może przyznać lub zwiększyć przyznane w ramach modułu I środki innym podmiotom, które złożyły formalnie pozytywnie ocenione oferty, nie więcej niż do poziomu wnioskowanego dofinansowania. Wojewoda jest zobowiązany do niezwłocznego poinformowania organu, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, o rezygnacji lub zwrocie środków przez podmioty, które otrzymały dofinansowanie.

Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych może podjąć decyzję o przesunięciu środków pomiędzy priorytetami II, III i IV.

Zadania podmiotów uczestniczących w realizacji Programu:

1. Do organu, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, należy:
 - 1) określenie zasad i warunków konkursu w priorytecie I, III i V,
 - 2) ogłoszenie konkursu w priorytecie I, III i V,
 - 3) ogłoszenie wyników konkursu w Priorytecie I, III i V,
 - 4) złożenie do ministra właściwego do spraw finansów publicznych wniosku o rozdysponowanie środków między budżety wojewodów,
 - 5) sporządzanie rocznego sprawozdania z realizacji Programu, w tym na podstawie sprawozdań wojewódzkich z realizacji Programu,
 - 6) sporządzenie sprawozdania zbiorczego z realizacji Programu w latach 2026–2030 po zakończeniu realizacji Programu,
 - 7) złożenie Prezesowi Rady Ministrów, w terminie do dnia 30 września każdego roku, sprawozdania z realizacji Programu za poprzedni rok budżetowy.
2. Organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może między innymi:
 - 1) prowadzić badania i analizy dotyczące zakresu przedmiotowego i podmiotowego Programu,
 - 2) prowadzić działania informacyjno-promocyjne.

Do zadań wojewody należy:

- 1) określenie zasad i warunków konkursu w priorytecie II, IV;
- 2) ogłoszenie konkursu, w Priorytecie II, IV;
- 3) ogłoszenie wyników konkursu w Priorytecie II, IV;
- 4) udzielenie informacji o zasadach Programu i warunkach konkursu z uwzględnieniem kwalifikowalności kosztów dla jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji,

- o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- 5) ocena złożonych ofert w Priorytecie II, III, IV i V;
 - 6) przekazanie zestawienia ofert jednostek samorządu terytorialnego zakwalifikowanych w Priorytecie III i V do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, obsługującej organ o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych;
 - 7) wnioskowanie do ministra właściwego do spraw finansów publicznych, wraz z organem, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, o środki budżetowe;
 - 8) podpisywanie umów z beneficjentami w Priorytetach II, III, IV i V;
 - 9) przekazanie środków beneficjentom w Priorytetach II, III, IV i V;
 - 10) analiza sprawozdań przedkładanych w ramach Programu;
 - 11) monitorowanie i kontrolowanie oraz nadzór nad realizacją zadań wynikających z Programu;
 - 12) rozliczenie dotacji w Priorytetach II, III, IV i V;
 - 13) przekazanie do organu, o którym mowa w art. 6. ust. 2 ustawy o osobach starszych, corocznego sprawozdania z realizacji Programu za rok poprzedni, nie później niż do 31 maja, przy czym sprawozdanie finansowe należy złożyć do 15 marca;
 - 14) monitorowanie trwałości realizacji zadań dofinansowanych z Programu;
 - 15) promowanie wśród jednostek samorządu oraz organizacji pozarządowych, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, założeń Programu.

Do zadań organów wykonawczych jednostek samorządu (wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starosty, marszałka województwa) realizujących Program należy:

- 1) złożenie oferty do właściwego wojewody:
 - a) jednostki samorządu mogą złożyć ofertę wspólną. Oferta wspólna będzie zawierać dodatkowe informacje o zadaniach w ramach realizacji zadania publicznego, które wykonywać będą poszczególne jednostki samorządu zgodnie ze złożoną ofertą i kosztorysem, oraz o solidarnej odpowiedzialności za wykonanie zadania, jednostki samorządu mogą złożyć ofertę w partnerstwie z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Oferta będzie zawierać dodatkowe informacje o zadaniach w ramach realizacji zadania publicznego, które będą wykonywać jednostki samorządu oraz poszczególni partnerzy zgodnie ze złożoną ofertą i kosztorysem. Za realizację i rozliczenie zadania odpowiada jednostka samorządu jako strona umowy o realizację zadania publicznego,

- b) podpisanie umowy z wojewodą w zakresie realizacji zadań,
- 2) realizacja zadania zgodnie z zawartą umową,
- 3) rozliczenie z wojewodą otrzymanej dotacji oraz poddanie się kontroli i monitoringowi zgodnie z umową, przedstawienie na żądanie wojewody wyjaśnień, informacji i dokumentów dotyczących zadania,
- 4) przekazywanie wojewodzie rocznych sprawozdań z realizacji zadania, w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji zadania publicznego,
- 5) przekazywanie wojewodzie sprawozdań z trwałości realizacji zadania, przez okres 3 lat od dnia następującego po dniu zakończenia realizacji zadania w ramach Programu.

VII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Budżet Programu w latach 2026-2030 wyniesie łącznie 610 mln zł. W latach 2026–2030 planuje się podział środków pomiędzy poszczególnymi latami. Kwoty finansowania Programu ze środków budżetu państwa wyniosą: w 2026 r. – 100 mln zł, w 2027 r. – 120 mln zł, w 2028 r. – 130 mln zł, w 2029 r. – 130 mln zł, w 2030 r. – 130 mln zł.

Środki finansowe będą pochodzić ze środków budżetu państwa, ujętych w ustawie budżetowej na następne lata. Środki finansowe w 2026 r. będą pochodzić ze środków ujętych w rezerwie celowej budżetu państwa. W pozostałych latach:

- w części 83-rezerwy celowej z budżetu państwa – Priorytet II, III, IV, V;
- w części 16 KPRM – Priorytet I.

Budżet Priorytetu I wynosi 25 mln w latach 2026-2030 tj. 5 mln zł rocznie.

Budżet składa się z dwóch części – dotacje i środki techniczne. W latach 2026–2030:

I część – dotacje: nie mniej niż 95% budżetu rocznego, II część – środki techniczne: nie więcej niż 5% budżetu rocznego.

Priorytet I zakłada udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne zostaną przeznaczone na obsługę Programu w tym Priorytecie i działania promocyjne oraz kampanie społeczne, wymianę dobrych praktyk oraz monitoring i ewaluację. Ponadto będą wykorzystane do wsparcia eksperckiego – analiz, ekspertyz, raportów oraz realizacji założeń polityki senioralnej.

Dysponentem środków będzie Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, który przekaże środki pieniężne beneficjentom Programu na podstawie umów zawartych z uprawnionymi podmiotami.

Budżet Priorytetu II wynosi 75 mln zł w latach 2026-2030 tj. 15 mln. zł rocznie.

Budżet priorytetu II składa się z dwóch części – dotacje i środki techniczne.

W latach 2026–2030:

I część – dotacje: nie mniej niż 95% budżetu rocznego,

II część – środki techniczne: nie więcej niż 5% budżetu rocznego.

Priorytet II zakłada udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne zostaną przeznaczone na obsługę w zakresie Priorytetu II do urzędów wojewódzkich w związku z realizacją części zadań na poziomie wojewódzkim. Środki finansowe na realizację Programu planowane są w budżecie państwa w łącznej kwocie i zostaną ujęte w ramach rezerwy celowej w części 83.

Budżet Priorytetu III wynosi 50 mln zł w latach 2026-2030, tj. 10 mln zł rocznie.

Budżet priorytetu III składa się z dwóch części – dotacje i środki techniczne.

W latach 2026–2030:

I część – dotacje: nie mniej niż 95% budżetu rocznego,

II część – środki techniczne: nie więcej niż 5% budżetu rocznego.

Priorytet III zakłada udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne zostaną przeznaczone na obsługę w zakresie Priorytetu III, w tym wymianę dobrych praktyk oraz monitoring i ewaluację działania Programu w latach 2026 - 2030, z podziałem na środki do dyspozycji Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, z których część – do 4% budżetu rocznego Programu – może zostać przekazana do urzędów wojewódzkich w związku z realizacją części zadań w ramach Programu na poziomie wojewódzkim. Środki finansowe na realizację Programu planowane są w budżecie państwa i zostaną ujęte w ramach rezerwy celowej w części 83.

Budżet Priorytetu IV wynosi 50 mln zł w latach 2026-2030, tj. 10 mln. zł rocznie.

Budżet priorytetu IV składa się z dwóch części – dotacje i środki techniczne.

W latach 2026–2030:

I część – dotacje: nie mniej niż 95% budżetu rocznego,

II część – środki techniczne: nie więcej niż 5% budżetu rocznego.

Priorytet IV zakłada udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne zostaną przeznaczone na obsługę w zakresie Priorytetu IV do urzędów wojewódzkich w związku z realizacją części zadań na poziomie wojewódzkim. Środki finansowe na realizację Programu planowane są w budżecie państwa w łącznej kwocie i zostaną ujęte w ramach rezerwy celowej w części 83.

Budżet Priorytetu V wynosi 410 mln zł w latach 2026-2030.

Budżet priorytetu V składa się z dwóch części – dotacje i środki techniczne.

W latach 2026–2030:

I część – dotacje: nie mniej niż 95% budżetu rocznego,

II część – środki techniczne: nie więcej niż 5% budżetu rocznego.

Priorytet V zakłada udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne zostaną przeznaczone na obsługę Programu w zakresie Priorytetu V, w tym wymianę dobrych praktyk oraz monitoring i ewaluację działania Programu w latach 2026 - 2030, z podziałem na środki do dyspozycji Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, z których część – do 4% budżetu rocznego Programu – może zostać przekazana do urzędów wojewódzkich w związku z realizacją części zadań w ramach Programu na poziomie wojewódzkim. Środki finansowe na realizację Programu planowane są w budżecie państwa w łącznej kwocie 410 mln zł (z tego w 2026 r. – 60 mln zł, w 2027 r. – 80 mln zł, w 2028 r. – 90 mln zł, w 2029 r. – 90 mln zł, w 2030 r. – 90 mln zł) i zostaną ujęte w ramach rezerwy celowej w części 83.

VIII. NADZÓR NAD REALIZACJĄ PROGRAMU

Do 30 września każdego roku za rok poprzedni organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, złoży Prezesowi Rady Ministrów sprawozdanie z realizacji Programu.

W ramach priorytetów II, III, IV i V roczne sprawozdanie z realizacji Programu Wojewoda przedkłada organowi, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych w terminie do 30 maja.

W ramach priorytetu V roczne sprawozdanie z realizacji Programu na terenie jednostki samorządu przekazuje wojewodzie odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji zadania publicznego. Sprawozdanie, to uwzględnia w szczególności następujące dane:

- 1) rzeczywistą liczbę seniorów objętych wsparciem w ramach Programu, z podziałem na płeć,
- 2) koszt realizacji zadania w ramach Programu – ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa,
- 3) liczbę ośrodków wsparcia i organizacji, którym udzielono dotacji,
- 4) rodzaj usług wraz z ich opisem.

W uzasadnionych przypadkach Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów lub organ, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o osobach starszych, może przeprowadzić jego kontrolę (w trakcie oraz po zrealizowaniu Programu).

IX. MIERNIKI

Dane statystyczne, niezbędne do określenia mierników za poszczególne rok, będą każdorazowo pozyskiwane z corocznych sprawozdań z realizacji Programu oraz sprawozdań końcowych ze zrealizowanych projektów. Obowiązkiem podmiotów korzystających ze środków Programu będzie przekazanie sprawozdania zarówno w zakresie merytorycznym, finansowym, jak i efektów zrealizowanych działań w formie danych statystycznych. Obowiązek rozliczenia się z 3 elementów sprawozdania będzie wynikał z umowy podpisanej pomiędzy wnioskującym podmiotem, a Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Na podstawie danych uzyskanych od wszystkich podmiotów będzie możliwe wyliczenie mierników po zakończeniu poszczególnej edycji.

Mierniki zostały opracowane osobno dla każdego z działań. Podmioty realizujące projekty w ramach Programu będą zobowiązane do uwzględniania ich w ramach sprawozdania, składanego po zakończeniu realizacji projektu.

Lp.	Miernik	Priorytet ²⁰	Cel ²¹	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
1	Liczba organizacji, które uzyskały wsparcie w ramach Programu	P	C	0	2500	sprawozdania z realizacji programu
2	Liczba osób starszych uczestniczących w zrealizowanych projektach	P	C	0	99 000	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
3	Liczba utworzonych i rozwiniętych strategicznych koncepcji w zakresie polityki senioralnej	P1	CS7	0	100	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
4	Liczba zrealizowanych inicjatyw z zakresu edukacji osób starszych	P2	CS3 CS6	0	800	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
5	Liczba osób starszych biorących udział w inicjatywach z zakresu edukacji osób starszych	P2	CS3 CS6	0	32000	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
6	Liczba osób starszych pozytywnie oceniających udział w inicjatywach z zakresu edukacji osób starszych	P2	CS3 CS6	0	19200	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
7	Liczba zrealizowanych inicjatyw z zakresu partycypacji społecznej osób starszych i przeciwdziałaniu osamotnieniu osób starszych	P3	CS5	0	800	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
8	Liczba osób starszych biorących udział w inicjatywach z zakresu partycypacji społecznej osób starszych i przeciwdziałaniu osamotnieniu osób starszych	P3	CS5	0	32000	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu

²⁰ P – cały program, P1 – Rozwój strategicznych koncepcji w zakresie polityki senioralnej, P2 – Edukacja osób starszych, P3 – Partycypacja społeczna osób starszych, P4 – Integracja wewnątrzpokoleniowa, P5 – Rozwój dziennych form wsparcia

²¹ C – cel strategiczny, C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7 – cele szczegółowe wymienione w rozdziale III Programu

9	Liczba osób starszych pozytywnie oceniających udział w inicjatywach z zakresu partycypacji społecznej osób starszych i przeciwdziałaniu osamotnieniu osób starszych	P3	CS5	0	19200	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
10	Liczba zrealizowanych inicjatyw z zakresu integracji wewnątrzpokoleniowej	P4	CS4	0	800	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
11	Liczba osób starszych biorących udział w inicjatywach z zakresu integracji wewnątrzpokoleniowej	P4	CS4	0	32000	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
12	Liczba osób starszych pozytywnie oceniających udział w inicjatywach z zakresu integracji wewnątrzpokoleniowej	P4	CS4	0	19200	sprawozdania z realizacji projektów dofinansowanych w ramach konkursu
13	Liczba nowych Dziennych Domów Aktywnego Seniora	P5	CS1 CS2	0	50	sprawozdania wojewodów z realizacji Programu
14	Liczba nowych Klubów Aktywnego Seniora	P5	CS1 CS2	0	100	sprawozdania wojewodów z realizacji Programu
15	Liczba nowych miejsc w ośrodkach Aktywnego Seniora	P5	CS1 CS2	0	3000	sprawozdania wojewodów z realizacji Programu
16	Liczba uczestników w ośrodkach Aktywnego Seniora (narastająco)	P5	CS1 CS2	28 500	31500	sprawozdania wojewodów z realizacji Programu